

Slovarček pojmov

Slovarček je namenjen razumevanju pogosteje uporabljenih formalnih in neformalnih pojmov s področja odpadkov.

Nekatere najpogosteje uporabljane kratice na področju ravnanja z odpadki

MKO – mešani komunalni odpadki

BIOO – biološko razgradljivi odpadki

KosO – kosovni odpadki

OE – odpadna embalaža

OEE0 – odpadna električna in elektronska oprema

NO – nevarni odpadki

LZF – ločeno zbrane frakcije

GJS – gospodarska javna služba

ZC – zbirni center

Zakonodaja, ki ureja področje ravnanja z odpadki

Državni predpisi

Zakon o varstvu okolja

Pravilniki

Uredbe

Sklepi

Predpisi lokalnih skupnosti

Odloki

Sklepi

Biološko razgradljiv odpadek (BIOO)

Biološko razgradljiv odpadek je odpadki, ki se lahko aerobno ali anaerobno razgradi. Med te odpadke sodijo biorazgradljivi odpadki iz vrtov in parkov ter kuhinjski biološko razgradljivi odpadki. Sem sodijo tudi tekoči biorazgradljivi kuhinjski odpadki in odpadki iz restavracij, ki jih zbiramo ločeno kot »pomije«. Odpadkov živalskega izvora (meso, mesni izdelki, kosti) ne zbiramo med BIOO, temveč kot mešane komunalne odpadke.

Deponija odpadkov

(gl. odlagališče odpadkov)

Deponijski plin

(gl. odlagališčni plin)

Ekološki otok

Ekološki otok ali zbiralnica ločenih frakcij je pokrit ali nepokrit prostor, urejen in opremljen za ločeno zbiranje ter začasno hranjenje posameznih ločenih odpadkov (papir in drobni karton ter drobna embalaža iz papirja in kartona; drobna odpadna embalaža iz stekla; drobna mešana odpadna embalaža iz kovin, plastike in sestavljenih materialov).

Ekobiralnik

(gl. premična zbiralnica nevarnih frakcij)

Evidenčni list

Evidenčni list je listina, s katero imetnik odpadkov, prevoznik in prevzemnik odpadkov potrjujejo pošiljanje odpadkov od kraja skladiščenja ali nastajanja odpadkov pri imetniku odpadkov do kraja skladiščenja ali obdelave odpadkov pri prevzemniku odpadkov, če se odpadki pri tem ne pošiljajo preko meje Republike Slovenije.

Evropska hierarhija ravnanja z odpadki

Evropska direktiva določa 5–stopenjsko hierarhijo ravnanja z odpadki, s čimer uveljavlja nov pristop k obravnavi odpadkov, ki se naj v čim večji meri ponovno uporabijo. Prednostna ravnanja z odpadki si sledijo po naslednjem zaporedju:

1. preprečevanje nastajanja,
2. priprava za ponovno uporabo,
3. recikliranje,
4. drugi postopki predelave (npr. energetska predelava) in
5. odstranjevanje odpadkov.

Frakcije komunalnih odpadkov

Frakcije komunalnih odpadkov so vse skupine komunalnih odpadkov, ki se pri ravnanju s komunalnimi odpadki pojavijo in so osnova za sistem krožnega gospodarjenja.

Gospodarska javna služba (GJS) varstva okolja

Z gospodarskimi javnimi službami država oz. lokalna skupnost zagotavlja zadovoljevanje skupnih javnih potreb svojih državljanov oz. občanov. Lokalne gospodarske javne službe so obvezne in izbirne. Obvezne lokalne gospodarske javne službe so določene z zakonom, izbirne lokalne gospodarske javne službe pa z odlokom lokalne skupnosti. Snaga izvaja naslednje obvezne GJS varstva okolja: ravnanje s komunalnimi odpadki, urejanje in čiščenje utrjenih javnih površin, urejanje in čiščenje zelenih javnih površin ter oskrba in namestitvev zapuščenih živali v zavetišču. Snaga opravlja tudi izbirno GJS vzdrževanja in upravljanja tržnic.

Gradbeni odpadki

Gradbeni odpadki so odpadki, ki nastanejo pri gradbenih delih zaradi gradnje, rekonstrukcije, adaptacije, obnove ali odstranitve objekta. Za njih

velja zakonska obveza ločenega zbiranja na izvoru, s čemer ločimo predvsem med nevarnimi, inertnimi in reciklabilnimi skupinami odpadkov.

Inertni odpadki

Inertni odpadki so odpadki, ki se fizikalno, kemično ali biološko bistveno ne spreminjajo, ne razpadejo, ne zgorijo ali kako drugače kemijsko ali fizikalno ne reagirajo, se biološko ne razgradijo in ne vplivajo škodljivo na druge snovi ob stiku z njimi na način, ki bi lahko povzročil onesnaženje okolja ali škodoval zdravju.

Kompostiranje

Kompostiranje je naravni proces, je okolju prijazna predelava biološko razgradljivih odpadkov. Je enak proces, kot je nastanek humusa v naravi, ki nastaja iz odmrlih rastlin in živali pod vplivom delovanja mikroorganizmov in v prisotnosti kisika. V komunalnih odpadkih je več kot 30% biološko razgradljivih odpadkov, ki jih je mogoče kompostirati. Ko biološko razgradljive odpadke predelamo v kompost, jih vrnemo v naravni snovni krog. Tako pomagamo naravi in sebi, hkrati pa preprečimo onesnaževanje narave. Hišni kompostnik je zabojnik za hišno kompostiranje ostankov nepredelanih živil, ki niso živalskega izvora.

Komunalni odpadki

Komunalni odpadki so odpadki, ki nastanejo zaradi potreb ljudi v gospodinjstvu in gospodarskih ter negospodarskih dejavnostih in ne izhajajo iz proizvodnega ali storitvenega procesa. Drugače povedano, komunalni odpadki nastane neposredno zaradi potrebe človeka in to kjer koli, kjer je človek pač prisoten – doma, na poti, na delovnem mestu, na dopustu.

Kosovni odpadki (KosO)

Kosovni odpadki so odpadki večjih dimenzij, ki zaradi svoje velikosti, oblike

ali teže niso primerni za prepuščanje v zabojnikih, posodah ali vrečah za odpadke. Med kosovne odpadke sodi sanitarna oprema, pohištvo in oblazinjeno pohištvo, igrala, vrtna oprema, kolesa, večji kosi športne opreme in podobno.

Krožno gospodarstvo

Krožno gospodarstvo ali krožno gospodarjenje pomeni celovit sistem zagotavljanja trajnostnega ravnanja z materialnimi in energetskimi viri. Je mnogo širši pojem, kot je le ravnanje z odpadki, saj se neposredno veže na gospodarstvo v smislu trajnostnega razvoja predelovalne industrije za zagotavljanje potreb končnih proizvajalcev. Zajema dva tipa materialnega toka: biološka hranila, ki jih vračamo v biosfero in tehnične materiale, ki jih oblikujemo tako, da neprestano krožijo in se ne vračajo v biosfero. S sistemom krožnega gospodarjenja odpadki aktivno vključimo v celovit sistem zagotavljanja racionalnih materialnih tokov gospodarstva, z namenom proizvodnje le tistih dobrin, ki jih človeštvo nujno potrebuje.

Masni tok odpadkov

Pred nedavnim so vsi zbrani odpadki romali neposredno na odlagališča in tako je bil masni tok odpadkov preprost – vse zbrano je pristalo neposredno na odlagališčih.

Z razvojem ravnanja z odpadki in novejšim prehodom v krožno gospodarstvo je masni tok od nastanka odpadka (zbiranja odpadkov) do ponovne uporabe oz. predelave vse bolj zahteven.

Masni tok odpadkov torej opisuje razvejanost poti zbranih odpadkov preko vseh točk celovitega ravnanja z odpadki (zbiranja, sortiranja, predelave, odstranjevanja). V sistemu krožnega gospodarstva daje vse pomembnejšo informacijo o potencialih in dejanskem koriščenju odpadkov kot viru sekundarnih surovin.

Mehanska obdelava odpadkov

Mehanska obdelava odpadkov so postopki obdelave, ki se izvajajo izključno na osnovi osnovnih fizikalnih lastnosti, kot so gravitacija, velikost, teža, prevodnost, namagnetenost, odsev svetlobe in svetlobna prepustnost. Vsi ti fizikalni elementi so vključeni v različne mehanske naprave, povezane v zaporedne in vzporedne transportne sisteme (običajno s tekočimi trakovi). Pri mehanski obdelavi se ne izvajajo biološki, termični ali drugi kemični in biološki procesi.

Mehansko - biološka obdelava odpadkov (pred odlaganjem)

Pojem mehansko - biološka obdelava odpadkov (krajše MBO) se običajno povezuje s pojmom »pred odlaganjem odpadkov«. Predstavlja kombiniran proces mehanske obdelave z vključenimi procesi biološke predelave – razgradnje odpadkov. Mehanska obdelava je lahko vključena pred, po ali pred in po biološkem procesu obdelave. Običajno se MBO uporablja za obdelavo odpadkov pred odstranjevanjem – da iz odpadkov odstranimo še uporabne snovi za snovno in/ali energetsko koriščenje, biološki del odpadkov pa predelamo tako, da ga je mogoče varno odložiti.

MBO se uporablja tako za dokončno predelavo odpadkov pred neposrednim odlaganjem kot tudi pred-obdelava - obdelava za sušenje odpadkov pred sežigom oz. energetskim koriščenjem.

MBO je bila nekoč razvita kot alternativa sežigalnicam odpadkov, kasneje je postala element celovitega ravnanja z odpadki, ki zagotavlja ustrezno stopnjo obdelave odpadkov pred odlaganjem, izločanje še snovno uporabnih odpadkov ter pripravo organskih sestavin odpadkov za energijsko koriščenje v ustreznih toplotarnah.

Mešani komunalni odpadki

Mešani komunalni odpadki so odpadki, ki jih v sistemu ravnanja z odpadki nismo predali med ločeno zbrane odpadke.

Nekomunalni odpadki

Nekomunalni odpadki so vsi tisti odpadki, ki nastanejo v proizvodnih in storitvenih procesih v gospodarskih in negospodarskih dejavnostih.

Nenevarni odpadki

Nenevarni odpadki so odpadki, ki nimajo nobene od lastnosti nevarnih snovi in se zato ne uvrščajo med nevarne odpadke.

Nevarni odpadki (NO)

Nevarni odpadki so odpadki, ki kažejo eno ali več nevarnih lastnosti (eksplozivnost, oksidativnost, vnetljivost, jedkost, strupenost, rakotvornost, ...). Zahtevajo še posebej pazljivo ravnanje in poostren nadzor zaradi možnih škodljivih vplivov na zdravje ljudi ali na okolje.

Obdelava odpadkov

Obdelava odpadkov je postopek predelave ali odstranjevanja odpadkov, vključno s pripravo za predelavo ali odstranjevanje. Obdelava odpadkov je vsak fizikalni, termični, kemični ali biološki postopek v okviru postopkov predelave oziroma odstranjevanja odpadkov v skladu s predpisom, ki ureja odpadke, vključno s sortiranjem odpadkov, s katerim se spremenijo lastnosti odpadkov, zato da se zmanjša njihova prostornina, nevarne lastnosti ali vsebnost biološko razgradljivih snovi, da se lažje ravna z njimi ali da se povečajo možnosti za njihovo predelavo.

Oddajanje odpadkov

Oddajanje odpadkov je oddaja odpadkov v nadaljnje ravnanje z evidenčnim listom.

Odjemno mesto

(gl. prevzemno mesto)

Odlagališče odpadkov

Odlagališče (deponija) odpadkov je naprava ali več naprav za odlaganje odpadkov na površino tal ali pod njo. Za odlagališče se šteje tudi naprava ali del naprave, kjer povzročitelj odpadkov skladišči svoje odpadke na kraju njihovega nastanka več kakor tri leta pred oddajo v nadaljnjo predelavo in stalna naprava ali del naprave, kjer se odpadki skladiščijo več kakor eno leto pred oddajo v nadaljnje ravnanje po postopkih odstranjevanja.

Odlagališčni plin

Odlagališčni (deponijski) plin je mešanica plinov, ki izhajajo iz postopkov razkrajanja odloženih odpadkov.

Odpadek

Odpadek je določena snov ali predmet, ko ga njegov povzročitelj ali druga oseba, ki ima snov ali predmet v posesti, zavrže, namerava ali mora zavreči.

Odpadna električna in elektronska oprema (OEEO)

OEEO je vsaka naprava, ki za svoje delovanje ali podporo delovanju potrebuje električni tok, ne glede na vir električnega toka. Imamo pet zbirnih skupin OEEO: veliki gospodinjski aparati (pralni stroji, štedilniki, ...), aparati za hlajenje ali zamrzovanje (hladilniki zamrzovalniki, klimatske naprave), naprave s prikazovalniki (televizorji, monitorji, navigacijske naprave, ...), drobna OEEO (tranzistorji, igrače, medicinski pripomočki, ...) ter svetila, polnjena s plinom (fluorescentne žarnice, varčne žarnice, ...).

Odpadna embalaža (OE)

Odpadna embalaža je embalaža, ki je odpadek. Embalaža so vsi izdelki iz katerega koli materiala, namenjeni temu, da blago – ne glede na to, ali gre za surovine ali izdelke – obdajajo ali držijo skupaj zaradi hranjenja ali varovanja, dela z njim, njegove dostave ali predstavitve na poti od proizvajalca - embalerja do končnega uporabnika.

Odstranjevanje odpadkov

Odstranjevanje odpadkov je namenjeno dokončni oskrbi odpadkov, ki jih v danem trenutku ni mogoče ali smiselno predelati in zajema predvsem obdelavo odpadkov z biološkimi, termičnimi ali kemično – fizikalnimi metodami ter odlaganje preostanka po tej obdelavi.

Podaljšana odgovornost proizvajalca

Da bi se povečala odgovornost proizvajalcev in s tem morda zmanjšala proizvodnja tistih reči, ki imajo relativno kratko življenjsko dobo (npr. embalaža), je v smislu trajnostnega razvoja zakonodajalec na nivoju Evropske skupnosti opredelil t. i. podaljšano odgovornost proizvajalca. S tem je proizvajalcem naloženo, da v sistemu zagotovijo sredstva in način za oskrbo njihovega izdelka tudi, ko bo ta postal odpadek. S tem so proizvajalci lastniki svojih izdelkov tudi takrat, ko le ti postanejo odpadki in imajo s tem do njih vse lastniške pristojnosti in obveznosti. Slovenija je v svoj pravni red prevzela le delno podaljšano odgovornost. Tako je za npr. odpadno embalažo strošek zbiranja in predhodnega skladišča odgovornost povzročitelja, to je občana. Šele tako zbrano odpadno embalažo proizvajalec brezplačno prevzame in z njo ravna nadalje za lastni strošek/prihodek.

Ponovna uporaba odpadkov

Tisto, česar ne potrebujemo več, ni odpadki, pač pa priložnost, da predmet v enaki obliki uporabi nekdo drug, ali pa z manjšimi posegi dobi drugo življenje. Ponovna uporaba ni zgolj enkratno dejanje, temveč je odnos do stvari, miselnost in življenjska filozofija, ki jo lahko udejanjimo z nekaj preprostimi koraki.

Povzročitelj odpadkov

Povzročitelj odpadkov je oseba, katere delovanje ali dejavnost povzroča nastajanje odpadkov (izvirni povzročitelj odpadkov), in vsaka oseba, ki opravlja mešanje odpadkov ali druge predhodne postopke, ki spreminjajo lastnosti ali sestavo teh odpadkov.

Predelava odpadkov

Predelava odpadkov je postopek, katerega glavni rezultat je, da se odpadki koristno uporabijo v obratu, v katerem so bili predelani, ali v drugih gospodarskih dejavnostih, tako da nadomestijo druge materiale, ki bi se sicer uporabili za izpolnitev določene funkcije, ali so pripravljeni za izpolnitev te funkcije.

Predhodno skladiščenje

Ločeno zbrane frakcije odpadkov je pred oddajo potrebno skladiščiti, da se nabere zadostna količina za nadaljnjo distribucijo posamezne frakcije. To se izvaja s predhodnim skladiščenjem, ki je, če je za to dovolj prostora, lahko urejeno znotraj zbirnega centra ali pa je to ločen objekt ali več objektov.

Prelaganje odpadkov, pretovorna postaja

V lokalnem območju se frakcije odpadkov zbirajo s specialnimi zbirnimi vozili (običajno z vozili za stiskanje odpadkov, žargonsko poimenovanimi »smetiščarji«).

Največji strošek pri ravnanju z odpadki je transport. Kjer nadaljnji postopki ravnanja z zbranimi odpadki niso v istem območju, kot je zbirno območje, je zaradi nižanja stroškov smiselno frakcije odpadkov preložiti iz manjših zbirnih vozil v večja transportna vozila. To se izvaja v pretovornih postajah s prelaganjem odpadkov.

Premična zbiralnica nevarnih frakcij

Premična zbiralnica nevarnih frakcij (ekozbiralnik) je ustrezno urejen premični kontejner ali ustrezno urejeno tovorno vozilo, opremljeno za ločeno zbiranje nevarnih frakcij, ki s postanki po določenem urniku na naseljenih območjih omogoča, da povzročitelji komunalnih odpadkov izvajalcu javne službe nevarne frakcije oddajajo.

Preprečevanje nastajanja odpadkov

Najboljši odpadek je odpadek, ki ga ni. Zato je pomembno, da skušamo preprečiti njihovo nastajanje, k čemur lahko pripomoremo že z majhnimi spremembami in vsakdanjem življenju. Premišljeno nakupujmo, izogibajmo se nepotrebni embalaži in izdelkom za enkratno uporabo.

Prepuščanje odpadkov

Prepuščanje odpadkov je oddaja odpadkov v nadaljnje ravnanje brez evidenčnega lista, kadar je to dovoljeno na podlagi posebnega predpisa, ki ureja ravnanje z določeno vrsto odpadkov.

Prevzemno mesto

Prevzemno mesto (odjemno mesto) je lokacija, kjer povzročitelji prepuščajo izvajalcu javne službe določene skupine (frakcije) svojih odpadkov. Prevzemna mesta se praviloma določijo na javnih površinah, če se s tem ne ogroža njihova splošna raba. Če prevzemnega mesta ni mogoče določiti na javni površini, se prevzemno mesto lahko določi tudi na zasebnem zemljišču povzročitelja, za kar uporabnik izvajalcu javne službe poda pisno izjavo.

Ravnanje z odpadki

Ravnanje z odpadki zajema zbiranje, prevažanje, obdelavo, predelavo in odstranjevanje odpadkov, vključno s kontrolo tega ravnanja. (glej krožno gospodarstvo)

Reciklabilnost odpadkov

Določeno frakcijo odpadka je v danem trenutku možno pripraviti za predajo v predelavo za ponovno materialno koriščenje oz. recikliranje. Takšni frakciji pravimo, da je reciklabilna (sposobna, da jo predelamo in ponovno uporabimo). Reciklabilnost odpadkov ni pogojena samo z odpadkom, temveč s pogoji, ki so za nek odpadek v opazovanem trenutku dani. Primer: suh papir je reciklabilen (lahko ga predelamo), moker papir se biološko

razgradi in ga za uporabo kot papir ne moremo več predelati. Drugi primer: če imamo neko frakcijo v določenem okolju na razpolago v majhnih količinah, je njena predelava ekonomsko in ekološko nesmiselna – frakcija je nerekiclabilna. Predelava velika količine iste frakcije pa je lahko v nekem drugem okolju ekološko in ekonomsko smiselna – frakcija je reciklabilna.

Recikliranje odpadkov

Recikliranje odpadkov je postopek predelave, v katerem se odpadne snovi ponovno predelajo v materiale, proizvode ali snovi za prvotni ali drug namen. Recikliranje vključuje tudi ponovno predelavo organskih snovi. Energetska predelava ali ponovna predelava v materiale, ki se bodo uporabili kot gorivo ali za zasipanje, se ne šteje za recikliranje.

Sortirnica

Sortirnica je naprava za sortiranje odpadkov in sodi v obseg zbiranja odpadkov. Je pomemben in ključen element v sistemu krožnega gospodarjenja, saj zagotavlja kontrolo in nadzor nad kvaliteto zbranih frakcij, ki iz sistema zbiranja kar v največji meri prehajajo v sistem predelave in ponovne uporabe.

Trajnostni razvoj

Trajnostni razvoj pomeni razvoj, ki izpolnjuje potrebe sedanosti, ne da bi ogrozil možnost bodočih generacij, da bi zadovoljile svoje potrebe. Trajnostni razvoj tako sestoji iz treh elementov – gospodarskega, družbenega in okoljskega razvoja, ki jih je treba enakovredno upoštevati na politični ravni.

Utrjene javne površine

Utrjene javne površine so utrjene poti in pešpoti v parkih, otroška igrišča na utrjenih javnih površinah ter druge utrjene javne površine določene s predpisi lokalne skupnosti in po predpisih o javnih cestah (pločniki, trgi, stopnišča, ...).

Vsebniki za zbiranje odpadkov

Za zbiranje odpadkov so namenjene različne oblike in velikosti vsebnikov. V uporabi so vrečke, posode (vsebniki na dveh kolesih), zabojniki (vsebniki na štirih kolesih), kesoni, kontejnerji in nekatere druge vrste vsebnikov (sodi, big-bag, ...).

Zbiralnica ločenih frakcij

(gl. ekološki otok)

Zbiranje odpadkov

Zbiranje odpadkov so vsi procesi od točke, kjer je povzročitelj predal ali prepustil svoje odpadke zbiralcu, do predaje zbranih odpadkov v nadaljnje postopke obdelave, predelave in odstranjevanja.

V sistem zbiranja sodi zbiranje od vrat gospodinjstva, zbiranje v zbiralnicah, v naseljih, v zbirnih centrih ter sortiranje zbranih frakcij z namenom zagotovitve ustrezne kvalitete predanih frakcij v predelavo.

Zbirni center (ZC)

Zbirni center je pokrit ali nepokrit prostor, urejen in opremljen za ločeno zbiranje in začasno hranjenje vseh vrst ločenih frakcij, kjer povzročitelji komunalnih odpadkov iz širše okolice izvajalcu javne službe prepuščajo te frakcije in kosovne odpadke. Zbirni center je lahko hkrati urejen tudi kot zbiralnica nevarnih frakcij.

Zbirno mesto

Zbirno mesto je zasebna površina ali zasebni prostor povzročitelja, kjer ima le – ta nameščene tipizirane vsebnike - zabojnike, posode ali vreče za zbiranje mešanih komunalnih odpadkov, biološko razgradljivih odpadkov in drobne mešane odpadne embalaže v t. i. rumenih vrečah, v času do njihovega prevzema s strani izvajalca javne službe, ko jih mora povzročitelj nastaviti na prevzemno mesto. Če s tem soglašata povzročitelj in izvajalec javne službe, so lahko prevzemna mesta hkrati tudi zbirna mesta.

Zelene javne površine

Zelene javne površine so javni parki, drevoredi, zeleni trgi, posamezne skupine dreves in rastišča posameznih dreves pomembnih za naravno okolje, parkovno urejeni mestni gozdovi, parkovno urejene vodne brežine ter druge javne zelene parkovne površine, točno določene s predpisi lokalne skupnosti.

Zeleni vrtni odpad

Zeleni vrtni odpad so biološko razgradljivi odpadki z vrtov in parkov (odpadne veje, trava, listje, cvetje, plevel, grmičevje, ipd).

»Zero Waste«

Izraz »Zero Waste« v prevodu pomeni »Nič odpadkov«. S tem sloganom se označuje usmeritev (z le načelnim ciljem) vzpostavitve takega sistema ravnanja z odpadki, kjer bo količina odpadkov za odlaganje minimalna ali pa je sploh ne bo. Pojem naznačuje proces in strateško usmeritev ravnanja z odpadki.

Naložite si brezplačno mobilno aplikacijo Moja Snaga, ki vam nudi pomoč pri ločevanju odpadkov in koledarje odvoza posameznih vrst odpadkov.